

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Mäenpää, A. (2020) Grooming – lapsen houkuttelu seksuaalisiin tekoihin. Teoksessa Tuomi, J. (toim.) Viisaat valinnat- hedelmällisyyden suojele. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisu ja Sarja B, Raportteja 123, s. 108 - 116.

URL: <https://www.tamk.fi/-/julkaisu-viisaat-valinnat-hedelmällisyyden-suojele>

13 Grooming – lapsen houkuttelu seksuaalisiin tekoihin

Anne Mäenpää, TtM, Lehtori, Tampereen ammattikorkeakoulu

Tiivistelmä

Alaikäisen lapsen houkuttelu seksuaalisiin tekoihin eli grooming on Suomen rikoslaissa määritelty rangaistavaksi teoksi. Tilastoja ja lukuja sen yleisyydestä on vähän, koska vain murto-osa teoista päätyy poliisin tietoon. Grooming on monimutkainen ja vaikeasti tunnistettava ilmiö. Tapahtunut voi saada aikaan lapsella vahvoja häpeän ja syyllisyyden tunteita, eikä lapsi kerro tapahtuneesta aikuiselle. Lapsille tulisikin kertoa ja korostaa sitä, ettei groomingia tai seksuaalista väkivaltaa kohdannut lapsi ole koskaan syyllinen tapahtumaan.

Grooming on internetissä tapahtuvana ilmiönä vielä lapsille, nuorille, perheille ja heidän kanssaan työskenteleville ammattilaisille asia, jota ei oikein osata ennaltaehkäistä tai puuttua sen etenemiseen. Tämän vuoksi lapset ja nuoret tarvitsevat turvataitokasvatusta internetissä toimimiseen. Vanhempien tulisi olla tietoisia ilmiöstä ja kiinnostuneita lastensa internetin käytöstä. Lasten ja nuorten kanssa työskentelevät aikuiset tarvitsevat tietoa sekä osaamisen lisäämistä.

Internetissä tapahtuneet hyväksikäytöt tai internetin kautta alkaneet seksuaaliset hyväksikäytöt ovat yhtä traumatisoivia kuin kasvotusten alkaneet hyväksikäytöt. Jotta groomingiin pystytään puuttumaan, tulee olla tietoa, mistä ilmiössä on kyse. Tässä artikkelissa kuvataan mitä grooming tarkoittaa, miten se etenee ja mikä merkitys sillä on lapselle. Lapsi-käsitteellä tässä artikkelissa tarkoitetaan alaikäistä lasta ja nuorta.

Johdanto

Digitaalisessa mediassa viestiminen ja toimiminen ovat tämän päivän lapsille ja nuorille arkipäivästä, helppoa ja nopeaa (Riihilahti ym. 2016). Suomalaislapsista melkein jokaisella ekaluokkalaisella on oma älypuhelin. Tästä huolimatta lapset eivät välttämättä tiedä, miten internetissä toimitaan turvallisesti. Pelastakaa Lapset ry:n (2018) tekemän tutkimuksen mukaan esimerkiksi yläkoulu- ja lukioikäisistä tytöistä ja pojista noin kymmenen prosenttia on lähettänyt seksuaalissävyytteisen viestin, kuvan tai videon jollekin, jonka kanssa he olivat olleet ainoastaan digitaalisen median kautta tekemisissä. Vuonna 2011 alle 16-vuotiaille tehdyssä tutkimuksessa tuli esille, että 46 % tytöistä ja 13 % pojista oli saanut selvästi itseä vanhemmalta tai aikuiselta henkilöltä internetin kautta seksuaalisesti häiritseviä viestejä, kuvia tai videoita (Pelastakaa Lapset ry 2011b).

Internetissäkin voi tapahtua monenlaista lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä. Se voi olla lapsen houkuttelua seksuaaliseen kontaktiin, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavaa alle 18-vuotiasta esittävän kuvamateriaalin valmistamista, hallussapitoa ja levittämistä, lapsia esittävien seksuaalissävyytteisten kuvien tai lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä kiinnostuneiden sosiaalista verkostoitumista. (Rikoslaki 20. luku (24.7.1998/563).

On tärkeää, että lasten ja nuorten kanssa keskustellaan ja opetetaan internetissä toimimisen turvataitoja. Vanhemmilla, huoltajilla ja muilla lapsen kanssa työskentelevillä aikuisilla on vastuu tarjota lapsille tietoa ja ymmärrystä siitä, miten

toimia turvallisesti verkossa. (Pelastakaa Lapset ry 2018.) Lasten tulee tietää, mistä groomingissa on kyse, mitkä ovat hälytysmerkkejä nettikeskusteluissa ja miten lapsen tulee toimia, jos huoli herää. On tärkeää, että lapsilla on kyky suojella itseään myös digitaalisissa ympäristöissä.

Mitä grooming tarkoittaa?

Groomingilla tarkoitetaan aikuisen tietoista ja tavoitteellista toimintaa alaikäisen lapsen houkuttelemiseksi seksuaalisiin tarkoituksiin tai seksuaaliseen toimintaan niin digitaalisissa toimintaympäristöissä kuin kasvotusten. Suomen rikoslain (20. luku 8 b §) mukaan lapsen houkuttelu seksuaalisiin tekoihin on rikos ja rangaistava teko. Tässä artikkelissa tarkastellaan digitaalisissa ympäristöissä (jatkossa käytetään käsitettä internetti) tapahtuvaa lapsen seksuaalista houkuttelua.

Grooming on manipulatiivinen, systemaattinen ja epätasa-arvoinen prosessi. Aikuinen pyrkii luomaan lapsen luottamussuhteen ja olosuhteet, joissa lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö internetissä ja/tai fyysisessä kontaktissa on mahdollista. (Apter ym. 2014; Pelastakaa lapset ry 2018; Nikolovska 2020.)

Groomingissa hyväksikäyttöön pyrkivä aikuinen ottaa yhteyttä lapseen esimerkiksi kommentoimalla lapsen internettiin laittamaa kuvaa tai ottamalla osaa internetissä tapahtuvaan keskusteluun. Tämä voi tapahtua erilaisissa sosiaalisissa verkostoissa tai peleissä. Tekijä houkuttelee lapsen puheluihin, kuvien ja live-videoiden vaihtoon. Tekijän tavoitteena voi olla myös selvittää lapsen asuinpaikka ja sopia hänen kanssaan tapaaminen. (Apter ym. 2014; Pelastakaa lapset ry 2018; Nikolovska 2020.) Nikolovskan (2020) tutkimuksessa tuli esille, että keskimäärin kolmantena yhteydenpitopäivänä tekijä on pyytänyt lapselta edellä mainittuja asioita, ja lapsi on niihin vastannut viidentenä päivänä.

Tekijä voi olla lapselle tuttu, mutta on yleistä, että tekijä on lapselle ennestään tuntematon. Tekijällä on usein kohteena samanaikaisesti useita lapsia. Yhteydenpidon, houkuttelun ja luottamussuhteen avulla lapsen manipulointi voi edetä internetin välityksellä lasta tapaamatta seksuaaliseen kaltoinkohteluun. Tekijä saattaa houkutellessaan lasta mm. osallistumaan seksuaalissävytteiseen keskusteluun digitaalisessa mediassa ja välittämään itsestään intiimiä kuva- tai videomateriaalia. Grooming voi johtaa myös lapsen tapaamisen toteutumiseen ja siinä eriaikaiseen fyysiseen seksuaaliseen teon toteutumiseen. (Apter ym. 2014; Pelastakaa lapset ry 2018; Nikolovska 2020.)

Mistä Grooming- prosessissa on kyse?

Groomingiin liittyy tiettyjä yleisiä ja yhteisiä vaiheita. Tekijä etsii ja valitsee sopivanlaisen lapsen ja nuoren kohteekseen, alkaa luomaan suhdetta lapseen, pyrkii lisäämään luottamusta ja rakentaa suhdetta lapsen kanssa (Winters & Jeglic 2017). Tässä artikkelissa prosessi kuvataan Apter ym. (2014) mukaisesti. Grooming-prosessissa aikuinen tekijä luo manipuloiden lapsen luottamussuhteen ja houkuttelee lapsen seksuaalisiin tekoihin. Prosessi alkaa turvallisuuden harhakuvan rakentamisella ja lapsen houkuttelulla kontaktiin internetissä. Tekijä lähestyy lasta manipulatiivisesti ja asteittainen. Tästä käynnistyy vääristyneen ihmissuhteen rakentaminen lapsen kanssa, jossa lapsen puuttuva tieto ja toimintamalli altistavat

myöntymiselle. Tekijä hyödyntää lapsen vastavuoroisuutta ja ohjaa keskustelua seksuaalisuuteen osallistaen ja sitouttaen lasta. (Apter ym. 2014; Nikolovska 2020.)

Tekijä rakentaa turvallisuuden harhakuvaan, houkuttelee kontaktiin ja lähentyy asteittain manipulatiivisesti lapsen kanssa

Tekijä hyödyntää aluksi lapsen turvallisuuden ja hallinnan tunnetta sekä kokemusta tutusta nettiympäristöstä. Lapsella on internetissä tunne, että keskustelut tekijän kanssa ovat hänen omassa hallinnassaan. Lapsen on vaikea uskoa, että internetissä voi tapahtua hänelle mitään pahaa. Vanhemmat eivät ole myöskään usein tietoisia, mitä lapsi internetissä puuhaa. (Apter ym. 2014.)

Lapsi voi toisinaan olla myös itse aktiivinen yhteydenpidon suhteen ja kiinnostunut tekijästä. Erityisesti kilteille ja vastuuntuntoisille lapsille voi olla hyvin vaikeaa jättää vastaamatta alun perin miellyttävältä tuntuneen keskustelukumppanin jopa intiimeihin tai ikäviltäkin tuntuviin kysymyksiin. Usein ne lapset, jotka ovat elämässään jääneet paitsi hyväksyvää ja myönteistä ihmissuhdetta kokevat, että saavat tekijältä sellaista huomiota mitä eivät muualta saa. (Lampainen 2011.)

Groomingissa tekijä hyödyntää myös lapsen erilaisia kehityksellisiä tarpeita luodessaan suhdetta. Lapsi saattavat kokea palkitsevana esimerkiksi saamansa huomion, toivon, ajan, arvostuksen, lohdun, ymmärryksen, hyväksytyksi tulemisen, normaaliaksi toteamisen, ihailun, rakkausviestit, sielunveljeyden, saman henkisyyden, kohtaamisen, rahan, jännityksen, välittämisen ja kiinnostuksen. Lapsi saattaa kokea itsetuntoa vahvistavaksi sen, että kelpaa itseään vanhemman henkilön kaveriksi. Tekijä voi tarjota lapselle näennäisen turvallisen tuen, aikuismaista jännitystä ja pärjäämisen kokemusta. (Apter 2014.)

Tekijä rakentaa internetissä turvallisuuden harhakuvaan lapselle olemalla luotettava ja ystävällinen kaveri tai seksuaalisuuden asiantuntija. Tekijä ei välttämättä kerro totuutta itsestään esim. ikää, sukupuolta, asumispaikkaa, sitä kuka oikeasti on vaan keskustelu perustuu valheeseen. (Apter ym. 2014; Nikolovska 2020.) Prosessi etenee siten, että tekijä houkuttelee lasta asteittain aktiivisemmin ja manipulatiivisemmin kontaktiin. Tekijä keskustelee internetissä lapsen kanssa tavallisista ja arkista asioista rakentaen turvallisuuden, tuttuuden, läheisyyden ja luotettavuuden mielikuvaa. Tekijä saattaa kehua esimerkiksi lapsen ulkonäköä, kypsyyttä, rohkeutta, itsenäisyyttä tai erityisyyttä. Joskus keskustelu voi edetä nopeastikin seksuaalisiin teemoihin. (Whittle ym. 2013; Apter ym. 2014; Nikolovska 2020.)

Tekijä rakentaa harhakuvaan ystävää, johon lapsi voi luottaa ja uskoutua, heillä voi olla myös yhteisiä salaisuuksia. Lapsi alkaa kokea tai tekijä saa hänet kokemaan olevansa velkaa erilaisia asioita, kiintymystä, uskollisuutta, ymmärtämystä sekä läheisyyttä. Esimerkiksi lähetettyään paljastavan kuvan itsestään, tekijä antaa ymmärtää, että lapsen tulee lähettää samanlainen kuva hänelle. Tekijä voi myös luoda itsestään vaaratonta ja avutonta mielikuvaa lapselle. Tekijä saattaa kuvata itseään yksinäiseksi, seuran tai lohdun kaipuussa olevaksi vedoten lapsen myötätuntoon. Nettikeskustelun edetessä tilanteen hallinta ei enää onnistukaan lapselta ja ymmärrys tilanteen hallinnan menettämisestä syntyy usein liian myöhään. (Apter ym. 2014.)

Tekijä rakentaa vääristyneen ihmissuhteen, jossa lapsen puuttuva tieto ja toimintamallit altistavat myöntymiselle

Tekijä jatkaa ja syventää vääristyneen, manipulatiivisen ja valheellisen ihmissuhteen luomista lapsen kanssa. Lapsi kuvittelee tutustuvansa tekijän todelliseen persoonaan. Lapsi luo omien mielikuviansa kautta oletuksen keskustelukumppanistaan ja ihmissuhteesta tekijän kanssa. Lapsi suostuu läheisyyteen, avautuu tunteistaan ja purkaa varautumistaan sekä suojaantumistapojaan. Rohkeus paljastaa intiimejä asioita lisääntyy. Internetissä rohkeampi ja ronskempi käyttäytyminen ja rohkeus keskustella henkilökohtaisista asioista avoimesti onkin usein lapselle normaalimpaa kuin reaali maailmassa. (Apter ym. 2014.) Internetissä tapahtuvassa vuorovaikutuksessa anonyymisyys tuottaa lapselle luottamuksen tunteen. Suhde voi muodostua hyvinkin syväksi suhteellisen lyhyessä ajassa. (Lampainen 2011.)

Jos lapsi ei ole saanut tietoa, toimintamalleja ja netin turvataitokasvatusta, groomingin riski kasvaa. Jos lapsella ei ole muita toimintamalleja kuin tekijän antama toimintatapa, on riski groomingin etenemiselle suuri. Lapsella ei ole automaattisesti taitoa tai tietoa oikeista ja normaaleista toimintamalleista. Tämä altistaa lapsen tekijän toiveisiin ja pyyntöihin myöntymiselle. (Apter ym. 2014.)

Tekijä hyödyntää lapsen vastavuoroisuutta ja ohjaa keskustelun seksuaalisuuteen

Grooming-prosessissa tekijä hyödyntää lapsen vastavuoroisuutta ja lapsen puutteellista kykyä hahmottaa teon todellisia pitkän tähtäimen seurauksia. Tekijältä saama positiivinen palaute, kehu ja jännityksen tunne saavat lapsen jatkamaan yhteydenpitoa ja toimintaa. Lasten kokemus internetissä toimimisen turvallisuudesta antaa myös tekijälle mahdollisuuksia toimia etujensa mukaisesti. (Apter ym. 2014.) Lapsi on hyvin usein mieltynyt tekijään ja ”vapaaehtoisesti” mukana seksuaalisessakin kanssakäymisessä tekijän kanssa (Lampainen 2011). Lapsi jatkaa yhteydenpitoa tekijän kanssa, koska se vastaa mm. lapsen tunnetarpeisiin, tiedonjanoon ja uteliaisuuteen tai tekijä tarjoaa aineellista hyötyä lapselle. Tekijä saattaa tarjota lapselle esimerkiksi rahaa tai tavaroita intiimin kuvan lähettämisestä tai tekijän itsetyydytysvideon katsomisesta. (Lampainen 2011; Apter ym. 2014.)

Tekijä ohjaa keskustelun lapsen kanssa enemmän ja enemmän seksuaalisuuteen vihjein ja ehdotuksin hyödyntäen lapsesta saamaansa tietoa. Tekijä saattaa yllättävässä tilanteessa esim. webkameran kautta näyttää lapselle itsetyydytystä ja saa lapsen näin hämmentyneeseen tilaan. Lapsi yrittää käsittää, mistä on kyse. Häneltä saattaa puuttua tietoa ja ymmärrystä, miten toimia, jos hän ei ole saanut turvataitokasvatusta. Lapsen epävarmuus ja myötäilyalttius lisääntyvät mallien puuttuessa. Kynnys toimia madaltuu, kun lapsen näkökulmasta ”netin paras ystävä” ehdottaa asioita. Lapsi saattaa myös olettaa, että tilanteessa itsevarmasti toimivalla tekijällä on oikeanlaista tietoa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. (Apter ym. 2014.)

Tekijä saa aikaan, että keskusteluiden emotionaalinen ja seksuaalinen lataus voimistuvat. Lapsella saattaa olla tunne kaiken sujuvan jossain määrin yhteisymmärryksessä. (Apter ym. 2014.) Joskus tekijä voi myös ehdottaa suoraa seksuaalista toimintaa tarjoten vastikkeeksi rahaa tai tavaraa (Whittle ym. 2013; Apter ym. 2014). Lapsi ei välttämättä myöskään ymmärrä, että tekijälle lähetetty viesti tai kuva on ikuisesti tekijän hallussa. Tekijä voi hyödyntää materiaalia kiristämällä lasta toimimaan omien tarpeiden mukaisesti loputtomiin. (Apter ym. 2014.)

Lapsen osallistaminen ja sitouttaminen

Tekijä pyrkii nopeasti sitouttamaan ja vastuuttamaan lapsen osalliseksi tapahtumien kulkua. Kun lapselle herää epäily kanssakäymisen turvallisuudesta ja normaaliudesta, ulkopuoliselle kertominen ja avun pyytäminen saattaa olla lapselle vaikeaa. (Apter ym. 2014; Kreivi 2019.) Osa lapsista pystyy lopettamaan yhteydenpidon tähän, ja joku toinen vaatii selontekoa tekijältä. Lapsi, jolla on internetin turvataidot hallussa, pystyy määrätietoisiin rajanvetoihin ymmärtäen tavallisen ja sopivan rajat. Osa lapsista jatkaa yhteydenpitoa kadottamalla itseltä huolen tunteen. (Apter ym. 2014.) Usein lapsen pysyminen vuorovaikutussuhteessa perustuu moniin tekijöihin: lapsi on yksinäinen, vanhemmat ovat paljon poissa kotoa, seikkailun- ja kokeilunhalu ja oman seksuaalisuuden herääminen. (Lampainen 2011.) Riskiryhmässä ovat myös lapset, jotka ovat arkoja, hyvätapaisia ja miellyttämishaluisia tai joille vääristynyt suhde on erityisen tarpeellinen ja merkittävä. (Apter ym. 2014.)

Groomingissa lapsi kokee kietoutuvansa yhä syvemmin osallisuuteen. Tekijä hyödyntää suhteen tiukentamisessa lapsen kertomia asioita, jakamia kuvia tai videoita. Tekijä pyrkii murtamaan lapsen elämänhallinnan kokemuksen esimerkiksi uhkailemalla ja kiristämällä tallennettujen tekstiviestien, kuvien, videoiden tai muun materiaalin julkaisulla. (Apter ym. 2014; Nikolovska 2020.) Tämän jälkeen tekijä voi käyttää kuvia kiristyskeinona niin lisäkuvien saamiseen kuin lapsen sitomiseen suhteeseen (Lampainen 2011; Whittle ym. 2013).

Jossain vaiheessa lapsi tajuaa mistä on kyse, tekijän valheellisuuden ja omat virhearvionsa. Tästä huolimatta lapset kertovat harvoin aikuisille siitä mitä ovat internetissä kokeneet, missä ovat olleet osallisia ja mitä on tapahtunut. Hyväksikäyttäjä voi vakuutella lapselle, ettei tästä yhteisestä salaisuudesta kannata kertoa vanhemmille. Tapahtumien todellisen luonteen valjettuakin lapsen kokema häpeä, syyllisyys ja pelko saattavat edelleen estää kertomisen. Lapsi ei välttämättä enää tunnista mikä on oikein tai väärin, mikä on normaalia tai poikkeavaa. Lapsella saattaa olla tunne, että hän on osasyylinen ja omalla käyttäytymisellään aiheuttanut tapahtuneen. Lapsi ei välttämättä myöskään luota siihen, että tutut aikuiset tai viranomaiset voivat auttaa. Lapsi saattaa pelätä aikuisen reaktiota tai tekijän kosta, jos kertoo tapahtuneesta. Lapsi yrittää torjua hyväksikäytöstä syntyneet tunteuksensa, ja tekoa mitätöidäkseen tai läheisiään suojellakseen jättää kertomatta tai peittelee tunteuksiaan. (Apter ym. 2014; Saarinen 2014; Kreivi 2019.)

Miksi lasten, vanhempien ja lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten tulisi tietää netissä tapahtuvasta groomingista?

Jos lapsilla, vanhemmilla ja lasten kanssa työskentelevillä ammattilaisilla olisi parempi käsitys grooming-prosessista, voitaisiin tapahtumien kulkua ennaltaehkäistä ja eteneminen katkaista. Internetin turvataidoista olisi tärkeää tarjota koulutusta ja tietoa niin lapsille kuin aikuisille. Ammattilaisten ja vanhempien tulisi informoida lapsia mahdollisista vaaroista lapsen ikätasolle sopivalla tavalla. Lasten kanssa työskentelevien tulisi olla myös tietoisia siitä, että teot kohdistuvat usein haavoittuviin lapsiin. (Winters & Jegli 2017.)

Lapsille on tärkeää opettaa, että keskustelu internetissä pitää lopettaa, jos siinä joku tuntuu väärältä. Lasten tulee tietää tekijän toimintatavat kuten kuvien, videoiden

tai asuinpaikan tietojen pyytäminen lapselta. Lasten kanssa tule myös keskustella seksuaalissävytteisten kuvien ja videoiden julkaisemiseen ja lähettämiseen liittyvistä vaaroista ja riskeistä. Ketään nettittuttavaa ei pidä myöskään mennä tapaamaan ilman aikuisten lupaa. Lapsilla tulee olla ymmärrys siitä, että näistä asioita tulee kertoa aina luotettavalle aikuiselle. (Nikolovska 2020.)

Aikuisten tulisi painottaa lapselle, ettei hän ole tehnyt mitään väärää, eikä vastuu ole hänen (Kreivi 2019). Lasten olisi tärkeä ymmärtää, että tapahtuneesta kertominen on tärkeää ja siihen tulee puuttua, jotta tekijä saadaan pysäytettyä ja lain mukaan rangaistua. Pelkkä uhkailu, että kertoo viranomaisille asiasta, ei tekijää pysäytä. Tekijä jatkaa toimimistaan ja vahvistaa vain omaa käyttäytymistään. (Nikolovska 2020.)

Rikoksesta päästään yleisimmin selville joko vanhempien ottaessa yhteyttä poliisiin tai poliisin oman tutkinnan kautta. Lapsen itsensä kertomana hyväksikäytöstä päästään selville kolmanneksi yleisimmin. Tekijä ei itse yleensä näe toiminnassaan olleen mitään väärää, vaan kokee seksuaalisen kanssakäymisen lapsen kanssa oikeutetuksi. Tekijä suhtautuu lapseen usein myös joko kylmän välinpitämättömästi, tai vaihtoehtoisesti hieman harvemmin kokemuksella tasaveroisesta ”rakkaussuhteesta”. (Pelastakaa Lapset ry 2011a.)

Kokemus groomingista muuttaa lapsen maailmankuvan turvallisesta, oikeudenmukaisesta ja luottamukseen perustavasta toisenlaiseksi. Lapsi kokee jäävänsä yksin eikä voi turvautua tai luottaa kehenkään. Grooming saattaa aiheuttaa ongelmia lapsen itsetunnon, luottamuksen, turvallisuuden ja seksuaalisuuden kehitykselle. (Apter ym. 2014; Porras 2015.) Tämän vuoksi on todella tärkeää, että lapsilla ja nuorilla on riittävät internetissä toimimisen turvataidot. Olennaista onkin, ettei grooming-prosessi pääse etenemään alkua pidemmälle, vaan lapsi ja nuori osaa sen ennakoida, tunnistaa ja toimia oikein, jos sitä havaitsee.

Lähteet

- Apter, D., Cacciatore, R., Halonen, M., Kallio, M., Lehtonen, M., Porras, K. & Santalahti, T. 2014. Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikan asiantuntija- ja lääkäri-lausunto oikeudenkäyntiä varten – Digitaaliseen mediaan liittyvän alaikäisen groomingin ja seksuaalisen hyväksikäytön vaikutuksista. Helsinki.
<https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/e8104c23df2beba8c16a83599c2fd7db/1585568788/application/pdf/3415945/Digitaalisessa%20mediassa%20tapahtuvan%20hyv%C3%A4ksik%C3%A4yt%C3%B6n%20vaikutukset.pdf>
- Georgia, M.W. & Elizabeth, L.J. 2017. Stages of sexual grooming: recognizing potentially predatory behaviors of child molesters. *Deviant Behavior*, 38 (6) 724–733.
- Kreivi, J. 2019. Grooming on uhka lasten turvallisuudelle. *Riku-lehti* 3/2019.
<https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-3-2019/grooming-on-uhka-lasten-turvallisuudelle/>
- Lampainen, K. 2011. Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Pro gradu -tutkielma, *Sosiologia*, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201103011839/>
- Nikolovska, M. 2020. The Internet as a creator of a criminal mind and child vulnerabilities in the cyber grooming of children. (Väitöskirja). Jyväskylän Yliopisto.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7963-8/>

Pelastakaa Lapset ry. 2011a. Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Helsinki: Pelastakaa lapset. <https://www.pelastakaalapset.fi/tietoa-meista/julkaisut/>

Pelastakaa lapset ry. 2011b. Lasten kokemaa seksuaalista häirintää ja hyväksikäyttöä internetissä. Helsinki: Pelastakaa lapset. <https://www.pelastakaalapset.fi/tietoa-meista/julkaisut/>

Pelastakaa Lapset ry. 2018. Lasten ja nuorten kokemaa seksuaalista häirintää ja siihen liittyvää kiusaamista digitaalisessa mediassa. Helsinki: Pelastakaa lapset. <https://www.pelastakaalapset.fi/tietoa-meista/julkaisut/>

Porras, K. 2015. Seksuaalisuutta loukkaava väkivalta ja sen vaikutus seksuaaliseen hyvinvointiin. Teoksessa Bildjuschkin K. (toim.). Seksuaalikasvatuksen tueksi. Työpaperi 35/THL, 121–130. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-542-4>

Riihilahti, A., Paavilainen, E., Koivisto, A-M. & Kylmä, J. 2016. Alakouluikäisen kuvaus omasta internetin käytöstään ja internetin käytön yhteys lapsen sosiaaliseen kompetenssiin. Sosiaalilääketieteen aikakauslehti, 53(1), 18–29.

Rikoslaki 20. luku. (24.7.1998/563). Seksuaalirikoksista. Luettu 1.3.2020.

Saarinen, A-M. 2014. Alaikäisen kohtaama seksuaalinen hyväksikäyttö internetissä – tuen merkitys selviytymisessä. (Pro Gradu -tutkielma) Porin yksikkö Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen Yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/96424/GRADU-1418293322.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Whittle, H.C., Hamilton-Giachritsis, C. & Collings, B. 2013. A review of online grooming: Characteristics and concerns. Aggression and Violent Behavior, 18(1), 62–70.